

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงการพัฒนาด้านศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีวิต การประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์ นับเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงกล่าวได้ว่า จุดศูนย์กลางการพัฒนาอยู่ที่ “คน” ซึ่งเป็นทั้งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน “คน” ก็เป็นผลการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาคนในแผนการพัฒนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มีเป้าหมายประสงค์สูงสุดของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2548 : 7-8)

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งวางรากฐานให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนและคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่งแนวนโยบายของรัฐกำหนดไว้ว่า เป็นการศึกษาภาคบังคับรัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและต้องจัดให้เปล่า จึงนับว่าการศึกษาในระดับนี้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะทุกคนจะต้องผ่านการเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อย จะมีเพียงเด็กส่วนน้อยซึ่งเป็นเด็กกลุ่มด้อยโอกาสเท่านั้น ซึ่งได้แก่เด็กยากจนในพื้นที่ชนบทในเขตชุมชนแออัด เด็กที่อพยพตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพในที่ต่าง ๆ เด็กเร่ร่อน เด็กพิการ หรือเด็กที่ออกไปประกอบอาชีพเป็นแรงงานเด็กที่ยังไม่มีโอกาสเข้าเรียนหรือได้เข้าเรียนแต่ออกกลางคัน (ประเวศ วะสี 2543 : 8) ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด เพราะผลของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นสำคัญว่ามีการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสุขภาพอนามัยที่ดีได้หรือไม่ เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ โดยสามารถพัฒนาคนให้เป็นกำลังของชาติ ทำให้ชาติเจริญจึงจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพมากที่สุด

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะมาตรา 27 วรรคหนึ่ง ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และมาตรา 27 วรรคสอง ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมเมื่อผู้เรียนเรียนจบ 12 ปี กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นละ 3 ปี ทั้ง 8 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ได้เพิ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเข้าไปในหลักสูตรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษาขั้นพื้นฐาน

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายว่า จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั้น เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยกระบวนการของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดจึงได้กำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยยึดหลักคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ตามนโยบายที่รัฐบาลเคยประกาศไว้ (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551)

การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และตามความสนใจอย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาที่สำคัญ คือการพัฒนาองค์ความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้เป็นผู้มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะดำเนินการอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการเหมาะสมกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้นการสร้างเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นเรื่อง

สำคัญในการศึกษา และเป็นแนวทางให้สถานศึกษาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกัน

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จังหวัดสุพรรณบุรี ที่จัดการศึกษาในมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันมีสภาพของการจัดการศึกษาที่พบจากรายงานผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ยังมีประเด็นที่โรงเรียนต้องเร่งดำเนินการแก้ปัญหาหลายเรื่องทั้งเรื่องการเรียนการสอน ประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วนคือ ด้านเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากโรงเรียนยังขาดเกณฑ์การประเมินที่จะส่งเสริมให้ผลการตัดสินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้าน กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะพัฒนาเกณฑ์ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมให้ครูได้ยึดปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อความเที่ยงตรงของผลการประเมินสำหรับทุกโรงเรียน โดยเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนี้ พัฒนาขึ้น โดยใช้เทคนิคเดลฟายในการพัฒนา และจะได้นำเสนอเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการวัดผลประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านกิจกรรมแนะแนว ด้านกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษา ตามสภาพความต้องการและความสนใจของผู้เรียนให้มีคุณภาพและสอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัยคาดว่า ผลงานวิจัยในครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในเรื่องเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ครูได้ยึดปฏิบัติไปในทางเดียวกัน เนื่องจากได้ศึกษาทั้งจากเอกสารหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานวิจัยของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เป็นเกณฑ์การประเมินที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ได้ผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถาบันการศึกษาอื่นๆ ให้เกิดคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

2.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้พัฒนาขึ้น

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาเกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จังหวัดสุพรรณบุรี ครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ การอยู่อย่างพอเพียง ความมุ่งมั่นในการทำงาน การรักความเป็นไทย และการมีจิตสาธารณะ

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 เกณฑ์ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ระดับของพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติที่แสดงออกถึงความมากน้อยในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ หลังจากที่ได้ร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การพัฒนาตนเอง การพัฒนาการทำงานและการดำเนินชีวิต และ การพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม

4.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณสมบัติหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนพึงมี และปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ การอยู่อย่างพอเพียง ความมุ่งมั่นในการทำงาน การรักความเป็นไทย และการมีจิตสาธารณะ

4.3 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

4.4 ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ

4.5 มีวินัย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

4.6 ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

4.7 อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.8 มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

4.9 รักความเป็นไทย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4.10 มีจิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน รวมถึง จิตอาสา ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึงจิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์ โดยเต็มใจ สม่ครใจ อิ่มใจ ซาบซึ่งใจ ปิติสุขที่พร้อมจะเสียเวลา กาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ในการทำกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทนและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จังหวัดสุพรรณบุรีมีมาตรฐานเดียวกันในการประเมินผู้เรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5.2 ผู้สนใจได้แนวทางในการพัฒนาเกณฑ์สำหรับประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ และสามารถนำเกณฑ์นี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนต่อไป